

Paracelsus, Selected Writings, Ed. JOLANDE JACOBI Çev. NORBERT GUTERMAN, Princeton University Press, 1988 (IX + 279 sayfa).

Paracelsus ya da asıl adıyla Philippus Aurelius Theophrastus Bombastus von Hohenheim onaltıncı yüzyılda yaşamış meşhur bilimadamlarından olup, o dönemde eserlerini anadilinde yazan nadir düşünürlerdendir. Onun sadece hekim olduğunu söylemek pek doğru olmaz; tıbbın yanısıra, alşimi ve astroloji ile de yakından ilgilenmiştir. Onun çalışmaları, sadece devri tıbına değil, daha sonraki dönemlerdeki kimya çalışmalarında da etkili olmuş; kimyanın ve inorganik ürünlere dayalı farmakolojinin gelişiminde önemli bir adım teşkil etmiştir.

Paracelsus'un çalışmaları, Osmanlılardaki bilimsel faaliyetleri de etkilemiştir. Onsekizinci yüzyıldaki tıp ve kimya konusuna ilgi duyan kişiler, Paracelsus'un temellerini attığı iatrokimya cereyanı taraftarlarının eserlerinden çeviriler yapmışlar; onu tanıtan eserler kaleme almışlardır. Dolayısıyla, Osmanlılarda, on sekizinci yüzyıldaki tıp ve kimya çalışmalarını değerlendirebilmek için Paracelsus'u ve onun fikirlerine aşina olmak gerekir. Burada tanıtılan eser de onun yazılarından seçmelerden meydana gelmiştir.

Eserin giriş kısmında Paracelsus'un hayatı ve eserlerin konusunda genel bir bilgi verilmektedir (s. xxxviii-lxx).

Bu eser 7 kısımdan meydana gelmiştir. Birinci kısım, *İnsan ve Yaradılmış Dünya* başlığını taşır. Burada yaratılmış Dünya ve insan vücudu arasındaki münasabet ele alınmaktadır. Bir ölçüde ontoloji diye adlandırabileceğimiz bu açıklamaların temelinde makrokosmos ve mikrokosmos görüşü bulunmaktadır. Bunu bölümün alt başlıklarından da anlamak mümkün olmaktadır. Bu bölümdeki örneğin *Dünya'nın Yaradılışı, Erkeğin Yaradılışı, Erkek ve Vücudu, Kadının Yaradılışı, Hayat Ağacı Olarak Kadın, Tohum ve Meyva, Kadın ve Erkek, Kosmosta İnsan ve İnsanın Saygınlığı* gibi alt başlıklar da bunu açıkça göstermektedir.

İkinci bölüm *İnsan ve Vücudu* başlığını taşımaktadır. Burada insan daha çok tıbbi yönden ele alınmaktadır (s. 47-98). Tıp Paracelsus tarafından da daha erken tarihlerde olduğu gibi bir sanat olarak kabul edildiği için, bu bölümde tıp sanatı şeklinde bir alt başlığa rastlamaktayız. Tıba bağlı olarak da, bu bölümde, hastalık ve sağlık kavramları tartışılmakta, hekim, hastalık ve hasta ve iatrokimya okulunun tedavi prensiplerine uygun ilaçlar ve beslenme rejimi hakkında bilgi verilmektedir.

Eserin üçüncü kısmı *İnsan ve Eserleri* adını taşır. (s. 99-156). Bu kısımda, tedavi ve sağlığın korunabilmesi konusu ele alınmıştır. Tedavinin bir parçası olarak, simya, büyü ve sihirden söz edilir. Duaların da tedavideki önemi vurgulanır. Bunlara ilave olarak, Paracelsus, *Evren, Tanrısal Akıl* ve insan konularını ele alır. Dördüncü kısım, *İnsan ve Etik* adını taşır. Burada yazar bazı felsefi değerleri tartışır. Aşk, en iyi, inanç, doğru ve hata, gibi değerler tartışılır. Buna ilave olarak, ceza ve ödüllendirme ile, bunlarla günahlarımız arasındaki ilişki sorgulanır.

Eserin beşinci kısmı *İnsan ve Ruh* adını taşımaktadır. Burada insan ve doğa üstü güçler arasındaki ilişki ele alınır. Bunlardan birisi kötü güçler, diğeri ise iyi güçlerdir. Şüphesiz ki inanç bu konuda büyük etkindir.

Altıncı kısım *İnsan ve Kader* başlığını taşır. Bu kısımda ise Tanrı'nın insanın geleceğindeki rolü ele alınmakta ve insan ve son karar ve de ölüm konuları tartışılmaktadır.

Son kısım, başlığı *Tanrı, İlahi Işık* 'tır; insanın birçok şeyi bilebileceği ve ilaçları kullanarak nasıl tedavi yapabileceği anlatılır. Yazara göre, '*Tanrı her şeyin üstündedir, o nihai kararı verdikten sonra yapılacak bir şey yoktur.*'

Eserin arkasına metnin daha iyi anlaşılabilmesi için bir de lugat ilave edilmiştir. (245-266). Ayrıca, güzel bir bibliyografya verilerek konuya ilgi duyanların bu konuda ne gibi kaynaklara başvurabileceği konusunda da bilgi verilmiştir.

Sonuç olarak, eserin iatrokiya, tıp, kozmoloji ile ilgilenenler ve din-bilim ve felsefe ilişkileri konularına ilgi duyanlar için iyi bir temel kaynak teşkil edeceğini söyleyebiliriz.

ESİN KAHYA